

ויקהל
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com
il.com

אורחיה וידתא

=====

לע"נ האשה צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.נ.צ.ב.ה. =====

= פרשת ויקהל =

=====

שינויים בין ויקהל לפקודי - בין הציווי להבאה

=====

לה, ו) וְכֹל זֶכֶם לֵב בְּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה': (יא) אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶת אֹהֶלוֹ וְאֶת מִכְסֵהוּ אֶת קַרְסָיו וְאֶת קַרְשָׁיו אֶת בְּרִיזָו וְאֶת עַמֻּדָיו וְאֶת אֲדָנָיו: (יב) אֶת הָאָרֶץ וְאֶת בְּדָיו אֶת הַכַּפֹּרֶת וְאֶת פְּרֻכַת הַמָּסָךְ: (יג) אֶת הַשִּׁלְזָן וְאֶת בְּדָיו וְאֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת לְזָוִם הַפָּנִים: (יד) וְאֶת מִנְרַת הַמָּאוֹר וְאֶת כְּלֵיהָ וְאֶת זֵרְתֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר: (טו) וְאֶת מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת וְאֶת בְּדָיו וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁוֹזָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת מִסַּךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן: (טז) אֶת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֶת מִכְבַּר הַנְּזֻשֶׁת אֲשֶׁר לוֹ אֶת בְּדָיו וְאֶת כָּל כְּלָיו אֶת הַכִּיר וְאֶת כַּנּוֹ: (יז) אֶת קַלְעֵי הַנּוֹצָר אֶת עַמֻּדָיו וְאֶת אֲדָנֶיהָ וְאֶת מִסַּךְ שֵׁעַר הַנּוֹצָר: (יח) אֶת יִתְדֵי הַמִּשְׁכָּן וְאֶת יִתְדֵי הַנּוֹצָר וְאֶת מִיתְרֵיהֶם: (יט) אֶת בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרְתָהּ בְּקֹדֶשׁ אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֹהֶרֶן הַכֹּהֵן וְאֶת בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן:

הנה בפרשה דידן נזכר מאמר משה אל בני ישראל בציווי ה' לעשות את המשכן. ובפרשת פקודי נזכר שעשו כאשר צוה ה', ורוב הדברים שוים הם, אלא שיש כמה שינויים שצריך לתת לב אליהם, ולהלן ידוקדקו ההבדלים. וכך נאמר בפרשת פקודי:

לט, לב) וְהִתְקַל כָּל עֲבֹדַת מִשְׁכָּן אֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה': אֶת מִשְׁהָ כֵּן עָשׂוּ: (לג) וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶל מִשְׁהָ אֶת הָאֹהֶל וְאֶת כָּל כְּלָיו קַרְסָיו קַרְשָׁיו בְּרִיזָו וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו: (לד) וְאֶת מִכְסֵה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְאֲדָמִים וְאֶת מִכְסֵה עֹרֹת הַתְּזוּשִׁים וְאֶת פְּרֻכַת הַמָּסָךְ: (לה) אֶת אָרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת בְּדָיו וְאֶת הַכַּפֹּרֶת: (לו) אֶת הַשִּׁלְזָן אֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת לְזָוִם הַפָּנִים: (לז) אֶת הַמִּנְרַת הַטְּהֻרָה אֶת זֵרְתֶיהָ וְאֶת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת כָּל כְּלֵיהָ

וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: (לוז) וְאֵת מִזְבֹּז הַזֶּהָב וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּבִּיִם וְאֵת מִסְךָ פְּתוֹז הָאֹהֶל: (לט) אֵת מִזְבֹּז הַנְּזֻשֶׁת וְאֵת מִכְבַּר הַנְּזֻשֶׁת אֲשֶׁר לוֹ אֵת בְּדִיּוֹ וְאֵת כָּל כְּלָיוֹ אֵת הַכִּיר וְאֵת כַּנּוֹ: (מ) אֵת קַלְעֵי הַזֹּזֵצַר אֵת עַמֻּדֵיהֶּ וְאֵת אֲדָנֵיהֶּ וְאֵת הַמִּסְךָ לְשֵׁעַר הַזֹּזֵצַר אֵת מִיתְרָיו וִיתְדֵיהֶּ וְאֵת כָּל כְּלֵי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד: (מא) אֵת בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשֵׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ אֵת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֹהֶרֶן הַכֹּהֵן וְאֵת בְּגָדֵי בָנָיו לְכֹהֵן: (מב) כָּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הָעֲבֹדָה:

שאלות:

ב' סוגי שאלות לפנינו, א. בנוגע לשינויים משאר המקומות שנזכרו הענינים האלה, לכאן. ב. סדר הדברים ופרטיהם.

(יא) אֵת הַמִּשְׁכָּן אֵת אֹהֶלוֹ וְאֵת מִכְסֵהוּ אֵת קְרָסָיו וְאֵת קְרָשָׁיו אֵת בְּרִיזוֹ אֵת עַמֻּדָיו וְאֵת אֲדָנָיו: א. בפרשת תרומה נזכר עשיית הארון השולחן והמנורה קודם לעשיית יריעות המשכן והאהל קרשיו ואדניו, ואילו כאן הקדים את כיסויי המשכן והקרשים קודם לעשיית יריעות המשכן והאהל קרשיו ובפסוק צ"ב, הנה הקרסים היו נצרכים רק ליריעות המשכן וליריעות האהל, א"כ מדוע הקדים את מכסהו קודם לקרסיו. ג. לשון 'עמודיו' אדניו' וכיו"ב משמע שהם עמודים של דבר ידוע הנזכר מקודם, והם האדנים של דבר הידוע מקודם, ולכאן לא נתבאר בפסוק למי הם שייכים. ואם הכונה שתיבת משכן האמורה בתחילה אליה מתייחסים כולם, אהלו של המשכן ועמודיו של המשכן, נמצא שלא נזכר כאן יריעות המשכן כלל. כמו"כ צ"ב, מדוע מתייחסים הקרסים רק אל המשכן, הלא גם ליריעות האהל היו קרסים, ואיך אמר קרסיו בסתם שמשמע שרק למשכן היה קרסים.

ובפרשת פקודי נאמר: (לג) וַיָּבִיאוּ אֵת הַמִּשְׁכָּן אֶל מֹשֶׁה אֵת הָאֹהֶל וְאֵת כָּל כְּלָיוֹ קְרָסָיו קְרָשָׁיו בְּרִיזוֹ וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו: נזכר 'האהל' בסתם ולא 'אהלו' של המשכן כבויקהל. ומשמע קצת שהמשכן הוא כלל הבנין ולא יריעות המשכן. ומכסהו נזכר שם אחרי הקרשים ודעמיה בפסוק לעצמו, (לד) וְאֵת מִכְסֵה עֹרֹת הָאֵילָם הַמְּאֻדָּמִים וְאֵת מִכְסֵה עֹרֹת הַתְּנֻשִׁים וְאֵת פָּרֹכֶת הַמִּסְךָ: הרי כאן שינויים נוספים, גם שהזכיר את המכסים באריכות, וגם שהזכיר את הפרוכת קודם לארון, ואילו בפרשה דידן נזכר הארון קודם לפרוכת המסך.

*

(יב) אֵת הָאָרֶן וְאֵת בְּדִיּוֹ אֵת הַכַּפֹּרֶת וְאֵת פָּרֹכֶת הַמִּסְךָ: ד. הנה הפרוכת לכאן שייכת לצורת המשכן, וכמו שהזכיר את עמודיו בפסוק י"א שהכונה לעמודים הנושאים את הפרוכת ואת מסך

הפתח, מדוע לגבי הפרוכת עצמו חיברו יחד עם הארון ולא עם צורת המשכן, ואם לגבי הארון עוד ניתן להסביר שהוא צורך הארון ולא צורך המשכן, הנה בנאמר להלן פסוק ט"ו מסך פתח המשכן, זה ודאי חלק מצורת המשכן ומדוע אינו נזכר יחד עם קרשיו עמודיו ואדניו. ה. מדוע בארון ובכל הכלים הזכיר את הבדים קודם לשאר חלקי הכלים, ולכאוי הבדים אינם חלק ממהות הכלי אלא הם רק לשאתם, (מלבד הארון שלא יסורו ממנו הבדים, בכל הכלים היה ניתן להסירם שלא בשעת מסע). ו. מדוע לא הזכיר את הכרובים, הלא בעשייתם משמע ששני ענינים הם, שהכפורת היא כיסוי לארון אלא שנתנו עליה גם את הכרובים.

ובפרשת פקודי (לה) אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת בְּדָיו וְאֶת הַכַּפֹּרֶת: נשתנה הארון שכינה שמו ארון העדות, ולא ארון בסתם.

*

(יג) אֶת הַשְּׁלֵזָן וְאֶת בְּדָיו וְאֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת לָוֶם הַפְּנִים: ז. נזכר בכלל עשיית השולחן 'לחם הפנים', וצ"ב מדוע נזכר בעשייה, הלא אינו חלק מהשולחן אלא מצוה הנעשית ע"ג, וכדמוכח ממה שבהבאת התרומה למשכן לא נצטוו להביא קמח או חטים. כמו"כ בציווי העשייה בפרשת תרומה משמע שהלחם הוא רק טעם לתפקיד השולחן, כמו שהארון תפקידו לתת בו את העדות והמנורה להאיר בה נרות, כך תפקיד השולחן לערוך עליו לחם תמיד, אבל אין זה דין בעשייה, אלא דין בעבודת המקדש.

ובפרשת פקודי: (לו) אֶת הַשְּׁלֵזָן אֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת לָוֶם הַפְּנִים: השמיט בדיו, לעומת הארון שגם בפי פקודי נזכרו בדיו.

*

(יד) וְאֶת מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת כְּלֵיהָ וְאֶת זֵרְתֶיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: ח. כינה את המנורה בשם מנורת המאור, וצ"ב מדוע לא אמר בסתם מנורה, וכמו שנזכר בפי תרומה ועשית מנורת זהב טהור. ט. כמו"כ צ"ב שהקדים כל כליה לנרותיה, ולכאוי אם תפקידה להיות מנורת המאור הרי שהנרות עיקר וקודמים לכלים. י. צ"ב מדוע הזכיר את השמן למאור, וכנ"ל לגבי לחם הפנים, שהרי אין זה חלק מעשיית המנורה אלא חלק מעבודתה. גם בציווי משמע שהיה ציווי לעצמו שיביאו שמן זית זך כתית למאור, ונזכר בריש תצוה לאחר ציווי עשיית המנורה וכל כליה.

ובפרשת פקודי: (לז) אֶת הַמִּנְרָה הַטְּהֹרָה אֶת זֵרְתֶיהָ וְאֶת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת כָּל כְּלֵיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: נשתנה שם המנורה, ממנורת המאור למנורה הטהורה. שינוי נוסף, שבויקהל מקדים את כליה לנרותיה ואילו בפקודי מקדים הנרות לכליה, וגם נשתנה שמם לנרות המערכה.

*

(טו) וְאֶת מִזְבֵּחַ הַקְּטֹרֶת וְאֶת בְּדָיו וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת מִסַּךְ הַפְּתוּחַ לְפֶתְחוֹ הַמִּשְׁכָּן: יא. צ"ע מאי שייאטיה דשמן המשחה הכא, בשלמא קטורת הסמים שייכת למזבח

הקטורת, אפשר שגם המסך שייד לכאן משום שכאן נשלמים הכלים שבפנים. אבל שמן המשחה אינו שייד לכאן. בפרט לא היה לו להפסיק בין המזבח לקטרת הנעשית עליו, שגם אם שמן המשחה שייד הכא היל"ל ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת קטרת הסמים ואת שמן המשחה. ובפרשת כי תשא (שמות לא) נזכרו שמן המשחה וקטרת הסמים אחרונים לכל העשיות. והדברים פשוטים שכל תפקידם אחרי סיום הכנת הכלים שאז צריכים למשחם ולהקטיר קטרת בעת בניית המשכן ולא להיפך. עוד צ"ע, הלא מזבח הקטרת נזכרה עשייתו לאחר מזבח החיצון, כי מזבח החיצון נזכר סו"פ תרומה, ואילו מזבח הקטרת נזכר רק בסוף פרשת תצוה, ומדוע כאן הקדימה.

ובפרשת פקודי: (לז) וְאֵת מִזְבֵּחַ הַזֹּהֵב וְאֵת שִׁמְן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֵת מִסַּךְ פְּתוּחַ הָאֹהֶל: נשתנה שמו ממזבח הקטרת למזבח הזהב, והשמיט את בדיו. כמו"כ המסך נשתנה שמו ממסך פתח המשכן למסך פתח האהל.

*

(טז) אֵת מִזְבֵּחַ הָעֹלָה וְאֵת מִכְבַּר הַנְּזֻשֶׁת אֲשֶׁר לוֹ אֵת בְּדָיו וְאֵת כָּל כְּלָיו אֵת הַכִּיר וְאֵת כְּנֹ: יב. בשונה מכל הכלים שבדיו נזכרים מיד עם הכלי, הנה כאן הזכיר את המכבר קודם לבדיו. כמו"כ צ"ע מדוע הזכיר כלל את המכבר, ומה נשתנה מהכרכוב שלא נזכר כאן. עוד צ"ב לשון 'אשר לו', הלא בו הדברים אמורים וגם ידוע מלשון הציווי בפרשת ועשית מזבח שהמכבר הוא חלק מהמזבח. יג. מדוע נקרא מזבח העולה, ובפרשת תרומה נזכר בלשון מזבח בסתם, ומדוע שמו על שם העולה ולא על שם קרבנות אחרים.

ובפרשת פקודי: (לט) אֵת מִזְבֵּחַ הַנְּזֻשֶׁת וְאֵת מִכְבַּר הַנְּזֻשֶׁת אֲשֶׁר לוֹ אֵת בְּדָיו וְאֵת כָּל כְּלָיו אֵת הַכִּיר וְאֵת כְּנֹ: נשתנה שמו ממזבח העולה למזבח הנחושת.

*

(יז) אֵת קַלְעֵי הַזֹּצֵר אֵת עַמֻּדָיו וְאֵת אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסַּךְ שַׁעַר הַזֹּצֵר: יד. מדוע נאמר 'אדניה' ולא 'אדניו' וכמו שנקט עד עתה בסתם.

(יז) אֵת יְתֵדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת יְתֵדֹת הַזֹּצֵר וְאֵת מִיתְרֵיהֶם: טו. ילי"ע האם מיתריהם חוזר אל היתדות, והם שייכים אליהם. או למשכן ולחצר, היינו מיתריהם של של המשכן.

ובפרשת פקודי: (כו) אֵת קַלְעֵי הַזֹּצֵר אֵת עַמֻּדָיהָ וְאֵת אֲדָנֶיהָ וְאֵת הַמִּסַּךְ לְשַׁעַר הַזֹּצֵר אֵת מִיתְרֵיו וְיִתְדֵיהָ וְאֵת כָּל כְּלָיו עֲבֹדֹת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד: בויקהל כינה את העמודים עמודיו ואילו בפקודי עמודיה. בפקודי הקדים את המיתרים ליתדות, וכן השמיט את יתדות המשכן, והוסיף את כל הכלים לעבודת המשכן שהיו נחושת כמבואר בסו"פ תרומה (שמות כז, ט).

*

(יט) אֶת בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת בְּגָדֵי בְנָיִ לְכַהֵן: טז. צ"ב מהם בגדי השרד, הלא בגדי אהרן ובניו נמנים אחריהם, ולפי"ז לא נודע מה הם. כמו"כ מדוע הקדימם הכתוב לבגדי אהרן ובניו. יז. צ"ב מדוע נזכרו בגדי הכהונה אחרונים לעשיה, הלא לפי סדר תרומה תצוה, קודמים בגדי הכהונה לכיור ולשמן. כמו"כ צ"ב מדוע בגדי אהרן מכונים בגדי הקודש ואילו בגדי בניו הם רק לכהן, הלא גם הם לכבוד ולתפארת ולעבודת המקדש.

ובפרשת פקודי נזכר פסוק זה באופן שוה לחלוטין לנאמר כאן.

ביאורים:

א. ההבדלים שבין ויקהל לפקודי

יש להקדים, שהנה במשכן חזינן שכל כלי היה עמו בן זוג, והגם שהדברים אינם ברורים לי דים, מכל מקום ניתן להבחין בדבר, שכל כלי היה מורכב משנים או שהיה עמו כלי אחר כבן זוגו, ופעמים שגם לשון נופל על לשון. הנה משכן ואהל הם שם נרדף, כי שניהם ענין בית, ואכן במשכן היו ב' יריעות, היריעה הפנימית שמה משכן והחיצונה שמה אהל, והם משמשים בצוותא, ובבחינה מה ככלי אחד המורכב משני חלקים. כיו"ב תראה שהדגיש הכתוב את הבדים, כי היו כלים שבדיהם הם החלק השני שבהם. עוד תבחין, שהנה לשון מסך ומכסה הוא לשון דומה משורש אחד, ואכן תפקידם היה להיות מחציצה וחציצה בין הקודש לחול, המכסה מלמעלה והמסך מן הצד. גם לשון קרשיו וקרסיו הם לשון שוה בשינוי שין וס', ונראה שמהותם היה 'להעמיד' את היריעות שהם עצם המשכן ומקום השראת השכינה. כיו"ב מבואר בראשונים שלשון פרוכת וכפורת ענינם דומה, שהיו שם לכיסוי מצד ענינם החיצוני, וכפרה מצד ענינם הפנימי.

עפ"יז נראה, שיסוד החילוק שבין שני הפרשיות הוא, שבפרשת ויקהל מדבר על הציווי כיצד לעשותם, ומהם עיקרי הדברים שצריכים לעשותם, שכל היודע במלאכת אחד מהדברים ההם, התנדב לקרבה אל המלאכה לעשות אותה. אולם בפרשת פקודי מיירי כיצד הובאו הדברים המוכנים לפני משה. היינו שהביאום באופן שמיד יוכל לחנוך את המשכן. עפ"יז יבוארו חילוקי הדברים ביניהם וכדלהלן, ובחילוק שבין שני הפרשיות לבין האמור בפרשת תרומה יבואר בס"ד להלן בחלק בפני"ע.

הנה בפרשת ויקהל הזכיר את יריעות המשכן ואת האהל ואח"כ את המכסה, ואילו בפקודי הזכיר את המכסים לאחר הקרשים וכו', וזה כי הפרוכת היו לה ב' תפקידים, שהיתה פרוכת וזהו ענינה הפנימי שהיתה מכפרת ומזים עליה דמים ביוהכ"פ כמזבח, והיתה מסך לחצוץ. בפרשת ויקהל הזכיר את הפרוכת יחד עם הכפורת, ולכן נזכר המכסה בלשון יחיד יחד עם היריעות שהיה ענינם מלמעלה, אולם בפקודי נזכר המכסה יחד עם הפרוכת למסך, מענין סיכוך ומחיצה, ולכן נכתבו בצוותא חדא, [ואפשר שמטעם זה נעשו ב' סוגי מכסים, עור תחש ועורות אלים מאדמים, אחד כנגד הפרוכת (כמו שכיסו במסעות את הכלים בעור תחש), ועורות אלים כנגד המסך של האהל, וכמו שאדניו נחשת כך היו מאדמים, ולרמז על הדם, ויל"ע].

כיו"ב נזכרו קרסיו וקרשיו בצוותא, משום ששניהם מעמידי המשכן ומכש"נ. גם מזכיר את בריחיו עמודיו ואדניו, כי הם ב' זוגות, שהקרשים היו להם זוג מצד האדנים, ובזה היה כל קרש מורכב משנים, וזה היה ביחוד בעמודים שהיו עם האדנים, אולם בעת שעמדו הקרשים היה בהם ענין זוג נוסף במה שחוברו אחת אל אחותה בבריחים, והבריחים נחשבים לזוג בעת עמדם בצוותא חדא.

אולם בפרשת פקודי הביאו את הדברים כפי סדר הקמתם, ולכן יחד עם האהל נזכרו כל הכלים שהם היתדות והמיתרים, כי חבורם אל האהל. ונזכר בשם אהל בסתם כי היה לו ענין בפני"ע, ואין הכתוב שם מדבר על מעלתם וענינם הפנימי וצורת עשייתם, אלא מה שכבר עשו וקיימו הציווי. מטעם זה גם נזכרו המכסים והפרוכת בצוותא, כי הם ניתנים לבסוף לאחר הקמת הקרשים והעמודים ופרישת היריעות.

ולגבי הארון, בויקהל הזכירו בשם ארון בסתם, כי זהו עשייתו. אולם בפקודי הזכירו בשם ארון העדות, כי הכניסו כבר את הלוחות שמה שיהיה מוכן לתפקידו מיד. אכן בויקהל הזכירם כזוגות, ארון ובדיו וכפורת ופרוכת, אולם לאחר גמר עשייתם הנה עיקר תפקיד הארון הוא לעדות, ועיקר תפקיד הפרוכת הוא למסך ומכסה ומחיצה.

ולגבי השולחן, בעשייתו הזכיר בדיו, אולם בפקודי לא הזכיר בדיו, יען שהשולחן שלא בשעת מסע לא היה צריך לבדים, לכן הביאוהו למשה בלא בדים, אולם בעשייתו זוגו של השולחן הם בדיו. אולם לחם הפנים נצרך בין בעשייה משום שהיו צריכים אומנים לעשותו בצורתו, וגם בהבאת המשכן הביאו לחם פנים שיוכל מיד לשימו על השולחן לפני ה'. [אכן בתרומה לא היו צריכים להביא חטים, כי כל דבר הקרב במשכן לא היו נוטלים נדבה אלא קונים משל לשכה, שדין ציבור יהיה לה, אלא שהנדבה היתה בצורת עשייתה, משא"כ שמן למאור שאין השמן קרב אלא הוא היכ"ת להדלקה, כמו שכסף וזהב הם היכ"ת לעשות עמהם את הכלים].

ולגבי המנורה, הנה בויקהל נזכרו כלי המנורה קודם לנרותיה ואילו בפקודי נזכרו נרות המערכה קודם לכליה. כי בעשייתה נזכרו בזוגות, המנורה וכליה הם זוג לעצמם, ואילו הנרות שבהם שמים את השמן ושמן למאור הם זוג ותפקיד לעצמם. אולם בפרשת פקודי שהזכיר כיצד הובאה אל משה מוכנה לתפקידה, הזכיר את גוף המנורה והנרות שעליה קודם לכלים, והזכיר שהם נרות המערכה שהיו מוכנים לערוך עליהם את הנרות לפני ה'. מטעם זה הזכיר בויקהל מנורת המאור ואילו בפקודי מנור הטהורה, כי מצד עשייתה תפקידה להאיר, אולם בעת הדלקתה היא צריכה להיות טהורה, או טהורה מצד הזהב או מצד הנקיות (עיי' רש"י ויקרא כד, ד), או מצד ענינה הפנימי שהיא טהורה.

ולגבי המזבחות, הנה בויקהל כינה את המזבח הפנימי בשם מזבח הקטרת, ואת המזבח החיצון בשם מזבח העולה, היינו שכל מזבח נתכנה על שם תפקידו ומהותו. אולם בפקודי כינה את המזבח

הפנימי בשם מזבח הזהב, ואילו את המזבח החיצון בשם מזבח הנחשת. היינו, כי בויקהל מזכיר את עשייתו וכוונת עשייתו, והם זוגות, המזבח ובדיו, ושמן המשחה וקטרת הסמים, ולכן נזכרו בצוותא חדא, כי ענין השמן והקטרת שניהם סממנים עשויים למשכן ועשיית דוגמתו מחייבת כרת. אולם בפקודי הזכיר שהם עומדים מוכנים לתפקידם, ומצד תפקידם המזבח הפנימי הוא מזבח הזהב לעומת החיצון שהוא נחושת.

כיו"ב נזכר במזבח החיצון, הנה המזבח הוא החלק העליון והמכבר הוא החלק התחתון, והם זוג. הבדים והכלים הם זוג, כי תפקידם לסייע למזבח. [אולם ענין בדי המזבח החיצון היה בהם שינוי מכל הכלים, שגם בהבאה בפי פקודי נזכרו, לעומת כל הכלים שלא הובאו בבדיהם, ויעויין העמק דבר שעמד על כך, ועדיין יל"ע]. גם הכיור וכונו הם זוג, ולכן נעשה הכיור יחד עם כן כדי שיהיה עמו בן זוג.

בקלעי החצר, הנה הקלעים והעמודים הם זוג, והאדנים והמסך לשער הם זוג, כי הקלעים והעמודים תפקידם אחד, ואילו האדנים והמסך הם אחד להעמיד את מחיצת הקלעים, ומסך השער סיים את קדושת מחיצות, (כי פתח י' אמות סותר במחיצה).

ויתידות המשכן והחצר הם זוג, ומיתריהם הם זוג, אולם בפקודי בהבאתם הובאו כלי המשכן לחוד וכלי החצר לחוד, שמיד יוכלו להעמיד את המשכן וכמו שנתבאר.

בגדי השרד, אם הם הבגדים שכיסו בהם את הכלים, נמצא שהם זוג עם בגדי הכהונה של הכהנים, כי שניהם בגדים למשמשים בעבודה. אולם אם פירושם בגדי הכה"ג, הנה בבגדי אהרן היו שני סוגים, בגדי שרד שהם ד' בגדים יתירים שבו, ובהם נוסף תכלת וארגמן ותו"ש על השש, לעומת בגדי הכהן הדיוט וד' בגדי אהרן שבהם שוה לכהן הדיוט שהיו משש. נמצא שמונה כאן זוגות. ובגדי אהרן היו זוג עם בגדי השרד מצד אחד, וזוג עם בגדי בניו מצד השני, ומובן.

ב. בצלאל על שם חכמתו

והנה כל סדר העשיה בפרשיות ויקהל פקודי משונה מהנאמר בפרשת תרומה, ששם הזכיר את הכלים קודם ליריעות ואילו בויקהל הקדים את היריעות והקרשים לכלים.

ואמרו חז"ל (ברכות נה.): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך, ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן. אמר לו, משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא, עשה משכן ארון וכלים. אמר לו, שמא בצל א-ל היית וידעת".

ולכאוי מניין להם לחז"ל שינוי זה. אלא מבואר, שכל פרשת תרומה שנאמר בה ועשית וכו' כולם הם דברי משה אל בצלאל, שאומר לו עשה ארון עשה שולחן עשה מנורה וכו', ואילו בצלאל תמה

האם כך נצטווה, ובפרשת ויקהל פקודי נשתנה הסדר, ובסדר עשייתם אנו רואים שעשו קודם משכן שהם היריעות והקרשים העמודים והאדנים, ורק אחריהם נעשו הארון וכו', ממילא מוכח שבצלאל תמה ומשה הודה שאכן כך נצטווה לעשותם.

ובפרש"י כתב, שהרי בפרשת ראה קראתי בשם בצלאל וכו', נזכר הציווי (שמות לא, ז-יא) את אהל מועד ואת הארון לעדת ואת הפפרת אשר עליו ואת כל כלי האהל: ואת השלחן ואת כליו ואת המנחה הטרהה ואת כל כליה ואת מזבח הקטרות: ואת מזבח העלה ואת כל כליה ואת הכיור ואת פנו: ואת בגדי השרד ואת בגדי הקדש לאהרון הכהן ואת בגדי בניו לכהן: ואת שמן המשחה ואת קטרות הסמים לקדש ככל אשר צויתך ועשו: הרי שכך סדרם מאת המקום לעשותם, ובפרשת תרומה שנוזכר הארון וכלים קודם ליריעות הם דברי משה מצד עצמו.

אלא שא"כ תמוה מאד, מדוע שינה משה ממה שנצטווה מאת המקום. ובשימ"ק שם: "בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים וכו'. זה הענין למדוהו רבותינו ז"ל, מפני שבסדר ויקחו לי תרומה כתובים הכלים קודמין, ובסדר ויקהל כתוב עשיית המשכן קודם, ותלו הדבר רבותא ז"ל במשה רבינו, ולא ששמע כן מפי השכינה. ואיפשר שאף משה רבינו לנסותו היפך לו הסדר". ועדיין הדברים צ"ע, מה טעם היה צריך לנסותו, הלא הקב"ה אמר לו קראתי בשם בצלאל, ואחר שהקב"ה בחר בו ומילא אותו חכמה ותבונה וכו' מה צורך היה למשה לנסותו בדבר.

עוד צ"ב מה טענה היא של בצלאל כלים שאעשה להיכן אכניסם, האם חשב שמיד בעת גמר היריעות יקימו אותם, ומה חסרון היה באם יהיו באהל מיוחד להם עד עת הקמת המשכן, וממילא בטלה טענתו. ומיניה וביה, יריעות שעשה להיכן הכניסם, אלא ודאי שצריך להמתין עד עשיית הקרשים להעמידם, כך ימתינו הכלים עד הכנת היריעות והקרשים.

והנה בסדר קדושתם, מוכח מכמה ענינים שהארון והכלים מקודשים מהקרשים והיריעות. שהנה במסעות, מבואר (סו"פ במדבר וריש נשא) שבני קהת נשאו את הארון וכל הכלים, והם שומרי משמרת הקודש, ואחריהם במעלה היו בני גרשון שנשאו את היריעות, ואחריהם במעלה היו בני מררי שנשאו את הקרשים. הרי מוכח שבסדר קדושתם הארון והכלים קודמים לקדושת היריעות והקרשים. עוד מוכח כן מסדר המסעות, שהרי בתחילה נסעו בני קהת ואחרי כן בני גרשון ורק לבסוף בני מררי, הרי שהארון והכלים היו קדושים וקודמים במעלה לקרשים וכיו"ב. עוד מוכח ממה שאת הכלים היו נושאים בידים ואילו את הקרשים בעגלות, ועוד שאת הכלים היו מכסים ואילו את הקרשים לא היו מכסים. מכל זה מוכח את הדבר הפשוט שהכלים קודמים במעלה ובקדושה לעומת הקרשים והיריעות.

יותר מכך, הנה הארון והכלים היו מקומות של השראת השכינה עליהם ממש, ואילו היריעות והקרשים היו רק היכ"ת לעשות מקום וצורת בית ואהל ששם תשכון השכינה, אולם ונועדתי לך היה מעל הכפורת, וכן עבודת הפנים היא עיקר העבודה והשראת השכינה במשכן, ועל שם ושכנתו נקרא כל המקום משכן.

עפ"י נראה לבאר כך: הנה בפסוקים האמורים מפי ה' לצוות את בצלאל, לא נזכרו כלל היריעות והקרשים והקלעים לחצר, וכך נצטוו משה לומר לבצלאל, וממילא יתמה בצלאל היכן הוא הבית עצמו, היכן הם הקרשים והיריעות והקלעים לעשות בהם את הבית עצמו. ושפיר אמר בצלאל שמא כך אמר לך, עשה משכן ארון וכלים. אכן משה נצטוו גם לומר לעם ישראל את הנזכר ריש ויקהל את כל הנצרך לעשיית המשכן ובראשם היריעות והקרשים ורק אח"כ הארון והכלים, ושפיר ידע משה שיש עוד ציווי בפרשה, ולכן אמר לו כלום בצל א-ל היית.

ונראה ביאורו יותר מכך, שהנה בעצם הם שני כתובים המכחישים זא"ז, שבפרשת תרומה נזכרו הארון והכלים קודמים, ואילו בציווי לעם ישראל היה צריך להקדים את המשכן לארון ולכלים, ואילו בציווי לבצלאל לא הזכיר כלל יריעות וקלעים וקרשים ועמודים. כאן נבחן בצלאל עם יודע להבין בפסוקים ובתורה שבע"פ הכלולה בפרשיות הקמת המשכן, ובצלאל שפיר חילק, אכן מצד מעלתם ובתבנית שהראה בהר, אכן הארון והכלים קודמים לכולם, כי עליהם שורה השכינה, ולכן מקודשים משאר הדברים וכולם הם מסבבים את הארון והכלים, אולם בעשייה בפועל צריכים לעשותו כעין מעשה בני אדם המכינים משכן לגבוה, ולכן צריכים לעשות את המשכן קודם לכלים, וזה נכלל במה שאמר משה לבצלאל בשם ה' "את אהל מועד" שקודם יכין את האהל עצמו שהם היריעות והקרשים וכו', ורק אח"כ יכין את הכלים האלה.

נמצא שבצלאל נבחן בידיעת הבנת הפסוקים לקיים רצון בוראם כראוי. ואפשר שגם לפי פשוטו עיקר עשיית בצלאל היה בארון וכלים, וכמו שנזכר להדיא ויעש בצלאל את הארון, ולכן אמר לו משה את הארון והכלים ולא הזכיר לו היריעות וכו' ששם נאמר להדיא ויעשו את היריעות וקאי על כל חכם לב, נמצא שמצד הציווי אליו הנוגע לעשייתו הם הארון והכלים, אולם מצד צורת העשייה וההקמה וסדר העשיות, קדמו היריעות וקרשים לארון וכלים.

נמצא שלא בחנו משה על היותו ראוי לתפקידו, אלא בחנו על ידיעתו בהבנת התורה והפסוקים, למען יידע האם יכול לעשות הדברים לבדו, כי היו צריכים הכרעות רבות בהבנת הדברים, והיה בצלאל לגבי עשיית המשכן כמשה, וזה הוכח כאן.

שבת שלום ומבורך